QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

IMHALLEF

ONOR. DAVID SCICLUNA LL.D., MAG.JUR. (EUR.LAW)

Seduta ta' nhar-il Erbgħa 17 ta' Mejju 2017

App. Nru. 317/12 DS

Il-Pulizija

v.

Pasqualino Deguara
… omissis …
… omissis …

Il-Qorti:

1. Rat l-imputazzjonijiet miġjuba mill-Pulizija Eżekuttiva fuq talba tal-Kontrollur tad-Dwana kontra Pasqualino Deguara, karta ta' l-identita` numru 235765(M), *omissis* u *omissis* quddiem il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali talli:

(1) fil-lejl ta' bejn is-16 u s-17 ta' Awwissu 2006, fil-Mitjar Internazzjonali ta' Malta, bil-koperazzjoni ta' persuni oħra, iddisponew minn oġġetti, bla dazju, u dan bil-ħsieb li jiffrodaw lill-Gvern ta' Malta minn dazju u taxxi li jkunu jmissu jitħallas fuqhom, liema oġġetti għandhom valur, dazju ta' importazzjoni, dazju tas-SISA, u Taxxa fuq il-Valur Miżjud (VAT) kif jidher hawn taħt, rispettivament:

Total Lm119.00,0 – Dazju tal-Importazzjoni Lm87.40,1; Dazju tas-SISA Lm139.36,0; VAT Lm62.23,7l

liema Dazju ta' Importazzjoni, Dazju tas-SISA u VAT ma ġewx imħallsa u/jew kawtelati;

(2) bħala impjegati mal-Malta International Airport, in konnessjoni mal-kariga jew impjieg tagħhom, talbu, irċevew, jew aċċettaw għalihom jew għal ħaddieħor, vantaġġ li għalih ma kellhomx jedd, u b'hekk naqsu illi jagħmlu dak li hu fid-dmir tagħhom li jagħmlu.

Il-Qorti ġiet mitluba sabiex f'każ ta' ħtija tikkundannahom għal ħlas ta' spejjeż li jkollhom x'jaqsmu mal-ħatra ta' esperti jew periti fil-proċeduri hekk kif ikkontemplat fl-artikolu 533 tal-Kap. 9 tal-Liġijiet ta' Malta;

2. Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tal-31 ta' Mejju 2012 fil-konfront ta' Pasqualino Deguara biss (stante li kienet saret separazzjoni tal-ġudizzju) u li permezz tagħha l-ewwel Qorti ma sabitx lill-imsemmi Pasqualino Deguara ħati ta' l-imputazzjonijiet dedotti kontra tiegħu u lliberatu minnhom;

3. Rat ir-rikors ta' appell ta' l-Avukat Ġenerali ppreżentat fid-19 ta' Ġunju 2012 li permezz tiegħu talab li din il-Qorti tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata u wara li tqis bir-reqqa l-provi kollha miġjuba f'dan il-każ issib lill-imsemmi Pasqualino Deguara ħati tal-imputazzjonijiet kif dedotti kontra tiegħu u tinfliġġi l-piena skond il-liġi;

4. Rat l-atti kollha tal-kawża; rat in-noti ta' sottomissjonijiet ta' l-appellat; rat il-fedina penali aġġornata ta' Pasqualino Deguara esebita mill-prosekuzzjoni b'ordni ta' din il-Qorti; semgħet it-trattazzjoni; ikkunsidrat:

5. L-aggravji ta' l-appellant Avukat Ġenerali huma s-segwenti:

6. Issa, mill-atti jirriżulta li fis-seduta tat-2 ta' Frar 2011 l-appellat (allura imputat) kien irreġistra ammissjoni għall-imputazzjonijiet kollha addebitati lilu u kkonferma tali ammissjoni wara li l-ewwel Qorti tagħtu żmien sabiex jaħseb fuq l-istess.[1] Sussegwentement, fis-seduta tat-28 ta' Frar 2012, l-imsemmija ammissjoni ġiet irtirata.[2] Mit-trattazzjoni li saret dakinhar stess jidher li dan sar in vista ta' xi pronunzjamenti ta' natura kostituzzjonali fis-sens li stqarrija lill-Pulizija mingħajr ma tkun ingħatat assistenza legali kellha tiġi skartata, u l-

[1] A fol. 137.
[2] A fol. 160.

ammissjoni kienet bażata unikament fuq dak li kien jirriżulta mill-istqarrija li kien għamel l-appellat lill-Pulizija. Effettivament fis-sentenza tagħha l-ewwel Qorti skartat għal kollox l-istqarrija ta' l-appellat.

7. Din il-Qorti sejra hawn tagħmel referenza għas-sentenza fl-ismijiet **Repubblika ta' Malta v. Carmel Attard** mogħtija minn din il-Qorti fil-ġurisdizzjoni superjuri tagħha fis-26 ta' April 2001 li tirrigwarda ammissjoni skond l-artikolu 453(1) tal-Kap. 9 quddiem il-Qorti Kriminali <u>qabel</u> il-ħatra tal-ġuri, mil-liema sentenza jista' jinstilet parallel:

> **"Fis-sistema penali taghna hadd m'huwa obbligat illi jammetti l-htija tieghu kemm jekk hu akkuzat quddiem il-Qrati tal-Magistrati, kif ukoll jekk permezz ta' Att ta' Akkuza quddiem l-Onorabbli Qorti Kriminali. Is-sistema legali taghna mhux biss tipprovdi ghal protezzjoni ta' l-akkuzat billi fl-ewwel lok tipprezumih innocenti sakemm misjub hati, imma taghmilha tassattiva li jekk ikun jixtieq ikun difiz permezz ta' avukat li jaghzel hu, li jekk m'ghandux mezzi biex jipprokura avukat dan jigi provdut lilu, u li, anke jekk wara li jinqrawlu l-akkuzi migjuba kontrih huwa jiddeciedi li jammetti, il-Qorti li tkun ma tistax tghaddi biex tirregistra l-ammissjoni ta' htija qabel ma twissih serjament dwar il-konsegwenzi li ggorr maghha tali ammissjoni, tispjegalu dak li hu necessarju li jigi spjegat, u ttih zmien wara li tistiednu biex jahsibha mill-gdid biex jara jekk iridx isostni l-ammissjoni tieghu jew jekk jippreferix illi jirtira dik l-ammissjoni u jikkontesta l-akkuzi migjuba kontrih, in toto jew in parte.**
>
> **Dan kollu qieghed fil-Kodici Kriminali ghaliex il-gustizzja hekk tirrikjedi, u certament id-disposizzjonijiet relativi jezistu fil-Kodici Kriminali taghna biex tigi tutelata l-gustizzja fil-process kriminali u anke d-drittijiet ta' l-akkuzat.**
>
> **Kif inghad l-akkuzat li jkun huwa liberu li jirrispondi jekk hux hati jew le ghall-akkuzi migjuba kontrih, u anke li ma jirrispondix. Pero` ma tistax tigi tollerata sistema fejn l-akkuzat li jkun, wara li jammetti u jirribadixxi l-ammissjoni tieghu wara li l-Qorti tkun tatu l-monitu rikjest ta' l-artikolu 453(1) tal-Kodici Kriminali jerga' jibdielu u jitlob li jirtira l-ammissjoni tieghu bhallikieku qatt ma kien xejn sakemm ma jkunx hemm verament raguni valida li tipprevali. Wisq u wisq aktar din il-Qorti ma tistax tittollera sitwazzjoni fejn l-appellant jippretendi li jgib il-quddiem pretest li abbazi tieghu jitlob li jkollu l-facilita` jew il-fakolta` li jirtira l-ammissjoni tieghu debitament maghmula u registrata minghajr ma, almenu, <u>igib prova li dik l-ammissjoni hija nficjata minn xi fattur serju daqstant li legalment il-Qorti tkun obbligata li tiehdu in konsiderazzjoni</u>"** (sottolinear ta' din il-Qorti).

8. Fil-każ in eżami, il-fattur sottomess lill-ewwel Qorti u li, kif ingħad, hija ħadet in konsiderazzjoni kien il-fatt li l-istqarrija li l-appellat għamel lill-Pulizija kienet saret mingħajr ma ngħata assistenza legali.

9. Il-kwistjoni dwar l-aċċess għal avukat waqt l-istadju ta' l-interrogazzjoni ġie spiss dibattut mill-Qrati tagħna. Issa, f'**Borg vs Malta**[3] il-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem qalet preċiżament hekk:

> "1. Early access to a lawyer is one of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies (see *Salduz v. Turkey* [GC], no. 36391/02, § 54, ECHR 2008).
>
> "2. The Court reiterates that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see *Salduz*, cited above, § 55).
>
> "3. Denying the applicant access to a lawyer because this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions already falls short of the requirements of Article 6 (ibid., § 56).
>
> "....
>
> "4. In respect of the present case, the Court observes that no reliance can be placed on the assertion that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see *Salduz*, cited above, § 59); indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).
>
> "5. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see *Salduz*, cited above, §§ 52, 55 and 56).

[3] 12th January 2016.

"6. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention."

10. Wara din is-sentenza, il-Qorti Kostituzzjonali tagħna għal darb'oħra kkunsidrat il-kwistjoni f'diversi okkażjonijiet[4]. F'**Carmel Saliba vs L-Avukat Ġenerali** deċiż mill-Qorti Kostituzzjonali fis-16 ta' Mejju 2016, dik il-Qorti qalet:

"17. Għalkemm din il-qorti temmen u ttenni illi l-interpretazzjoni minnha mogħtija fil-każ ta' Charles Stephen Muscat u sentenzi oħra mogħtija wara hija interpretazzjoni korretta u proporzjonata billi tilqa' għal abbużi min-naħa tal-prosekuzzjoni u tħares id-drittijiet ta' persuna akkużata b'reat kriminali, jidher li din l-interpretazzjoni – għallinqas fejn il-proċess kriminali jkun intemm – illum ma għadhiex aktar tenibbli fid-dawl tas-sentenza fuq imsemmija ta' Borg v. Malta mogħtija dan l-aħħar mill-Qorti Ewropea.

"18. Din il-qorti għalhekk illum hi tal-fehma li ma jkunx għaqli li tinsisti fuq l-interpretazzjoni li kienet tat fil-każ ta' Muscat, għalkemm ittenni li għadha temmen illi hija interpretazzjoni korretta, proporzjonata u ta' buon sens.

"19. Is-sentenza ta' Borg iżda għandha tinqara wkoll fid-dawl tas-sentenza l-oħra, ukoll fuq imsemmija, tal-istess Qorti Ewropea fil-każ ta' Dimech[5] fejn il-qorti tenniet illi trid tqis il-proċess fl-intier tiegħu biex tara kienx hemm smigħ xieraq, u għalhekk, fejn il-proċess kriminali, bħal fil-każ tallum, għadu għaddej, trid tistenna li jintemm il-proċess biex tqisu fl-intier tiegħu biex tara kienx hemm smigħ xieraq.

"20. Madankollu, fil-każ tallum il-qorti hija tal-fehma li ma jkunx għaqli li l-proċess kriminali jitħalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija tal-attur għax tqis illi, fiċ-ċirkostanzi, in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat ma kienx nuqqas li ma jista' jkollu ebda konsegwenza ta' preġudizzju għall-attur billi fl-istqarrija tiegħu l-attur ammetta l-ħtija. Fiċ-ċirkostanzi huwa xieraq illi, kif qalet l-ewwel qorti, ma jsir ebda użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali.

"21. Dan ma jfissirx illi l-istqarrija ttieħdet bi ksur tad-drittijiet fundamentali tal-attur; fid-dawl ta' dak kollu li ngħad fuq, partikolarment is-sentenza ta' Dimech il-ksur iseħħ jekk u meta jsir użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali. Anzi, meta tqis illi fl-istqarrija l-attur ta informazzjoni utli biex jistgħu jinqabdu terzi li jittraffikaw id-droga, il-pulizija kellha raġuni tajba biex tinterroga lill-attur minnufih biex tikseb din l-informazzjoni kemm jista' jkun malajr.

"22. Għalhekk il-qorti sejra tilqa' dan l-aggravju fis-sens biss li tgħid illi ma kienx hemm ksur tad-dritt tal-attur għal smigħ xieraq meta tteħditlu l-

[4] Ara, per eżempju: **Carmel Saliba vs L-Avukat Ġenerali**, 16 ta' Mejju 2016; **Stephen Nana Owusu vs L-Avukat Ġenerali**, 30 ta' Mejju 2016; **Malcolm Said vs Avukat Ġenerali et**, 24 ta' Ġunju 2016; **Aaron Cassar vs L-Avukat Ġenerali et**, 11 ta' Lulju 2016.
[5] Q.E.D.B. 2 ta' April 2015, rik 34373/13.

istqarrija, iżda, biex ma jseħħx dak il-ksur waqt il-proċess kontra l-attur, ma hijiex sejra tħassar l-ordni tal-ewwel qorti għat-tneħħija tal-istqarrija mill-inkartament tal-proċess...."

11. Huwa evidenti minn din is-sentenza li, filwaqt li f'**Borg vs Malta** l-proċeduri kriminali kienu ġew konklużi, f'**Saliba**, fejn il-proċeduri ma kinux għadhom ġew terminati, il-Qorti Kostituzzjonali wkoll iddeċidiet li l-istqarrija ta' l-akkużat kellha titneħħa.

12. Fil-każ in eżami, il-prova prinċipali tal-prosekuzzjoni tidher li hija stqarrija rilaxxjata mill-appellat Deguara fit-8 ta' Settembru 2006 meta allura l-liġi kienet b'mod skematiku tivvjeta l-assistenza legali qabel l-interrogazzjoni. Din l-istqarrija, li tikkontjeni dikjarazzjonijiet inkriminatorji, saret mingħajr ma l-appellat kien kiseb preventivament il-parir legali u dan għaliex kif ingħad dan il-jedd ma kienx jeżisti fil-liġi viġenti f'dak iż-żmien. Illum, fid-dawl ta' dak deċiż f'**Carmel Saliba vs l-Avukat Ġenerali** u każijiet oħra sussegwenti, it-talba ta' l-Avukat Ġenerali sabiex din il-Qorti tagħti valur probatorju lill-istqarrija ta' l-appellat ma tistax tiġi milqugħa.

13. Ta' min jgħid ukoll li l-Avukat Ġenerali lanqas ma adduċa "compelling reasons" li setgħu jiġġustifikaw in-negazzjoni lil Pasqualino Deguara ta' aċċess għal avukat fl-istadju ta' l-interrogazzjoni.

14. Inoltre, filwaqt li ma ntweriex u lanqas ma ġie allegat li l-istqarrija in kwistjoni ttieħdet bi vjolazzjoni tal-kondizzjonijiet għall-ammissibilita` ta' stqarrija ta' akkużat skont kif provdut fl-artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali, nonostante cio`, għar-raġunijiet indikati, in-negazzjoni tad-dritt ta' assistenza legali "at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons must today be held to be in violation of the conditions for the admissibility of an accused's statement".[6] Kwindi kien hemm ċertament raġuni legalment valida sabiex l-appellat jirtira l-ammissjoni tiegħu.

15. Skartata l-istqarrija, effettivament provi oħra li jistgħu b'xi mod jinkriminaw lill-appellat ma hemmx. Difatti l-Avukat Ġenerali ma jgħid xejn dwar l-osservazzjonijiet l-oħra li għamlet l-ewwel Qorti dwar il-provi rimanenti. Hekk, l-ewwel Qorti qieset li ma setgħetx tqis ix-xiehda li taw Christianne Cardona u Charmaine Galea peress illi meta xehdu kien għad hemm pendenti kontra tagħhom proċeduri dwar l-istess każ. F'dar-rigward fil-fatt din il-Qorti tirreferi għal dak li ntqal f'digriet mogħti mill-Qorti Kriminali fit-22 ta' Diċembru 1998 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta v. Ian Farrugia** dwar talba li saret biex jixhed ċertu Carmel Attard:

[6] Ara **The Republic of Malta vs Chukwudi Samuel Onyeabor**, 1 ta' Diċembru 2016.

"L-Avukat Generali ... qed jeccepixxi l-inammissibilita` f'dana l-istadju ta' Carmel Attard, u cioe` sakemm il-kaz tal-imsemmi Attard ma jkunx gie definittivament deciz billi jghaddi in gudikat. L-Avukat Generali fuq dan il-punt ghandu ragun. Il-gurisprudenza hi cara fuq dan il-punt: persuna li tkun akkuzata, kemm bhala komplici kif ukoll bhala ko-awtur, bl-istess reat migjub kontra akkuzat iehor ma tistax tingieb bhala xhud favur jew kontra dak l-akkuzat l-iehor sakemm il-kaz taghha ma jkunx gie definittivament deciz. Dan il-principju japplika sia jekk dik il-persuna tkun giet akkuzata fl-istess kawza tal-akkuzat l-iehor – b'mod li jkun hemm 'ko-akkuzati' fil-veru sens tal-kelma – u sia jekk tkun akkuzata fi proceduri separati. Il-bazi ta' dan il-principju hu argument *a contrario sensu* li jitnissel mill-paragrafu (b) tal-Artikolu 636 tal-Kodici Kriminali,

" '...[la] quale disposizione non pone alcuna distinzione circa il grado in cui il teste fosse stato imputato, se, cioe`, come autore o coautore del delitto o come complice, essendo solo importante per i fini della ammissibilita` della sua deposizione che egli, non avendo a temere alcuna azione criminale per quanto va a deporre, non abbia l'interesse di scagionarsi e di incriminare altri' (R. v. Carmelo Cutajar ed altri, 18/1/1927, Kollezz Deciz XXVI iv 758, 760).

"Il-Qorti taghmel referenza wkoll ghas-segwenti decizzjonijiet: R. v. Filippo Pace, Qorti Kriminali, 14/11/1890, Kollezz. Deciz. XII.531; P. v. Toni Pisani, App. Krim, 11/11/1944, Kollezz Deciz XXXII.iv.792; R v Karmnu Vella, Qorti Kriminali, 3/12/47, Kollezz Deciz XXXIII.iv.547; P v Alfred W Luck et, App. Krim., 25/4/1949, Kollezz. Deciz. XXXIII.iv.870; u Rep. v. Domenic Zammit et, Qorti Kriminali, 15/12/1997 kif integrata bid-decizzjoni tal-Qorti ta' l-Appell Kriminali fl-istess ismijiet tal-31/7/1998.

"Ghalhekk mhix kwistjoni, kif donnu qed jippretendi l-akkuzat odjern, li Carmel Attard ghandu xi ghazla li jixhed jew ma jixhedx ghax jista' jinkrimina ruhu. Carmel Attard, li kien akkuzat bhala ko-awtur bl-istess reat li bih l-akkuzat odjern jinsab akkuzat, ma hux kompetenti li jixhed (sia bhala xhud tal-prosekuzzjoni sia bhala xhud tad-difiza) qabel ma l-kaz tieghu ighaddi in gudikat. Sa ma jintlahaq dak l-istadju, Carmel Attard hu inammissibbli bhala xhud indipendentement minn jekk huwa stess iridx jixhed; wara li l-kaz tieghu jghaddi in gudikat, hu jsir ammissibbli bhala xhud u jkollu jixhed anke jekk ma jridx."

16. Kwantu mbagħad għax-xiehda ta' Mario Cuomo abbinata mas-*CCTV footage*, ma tistax ma tirreferix għal dak li osservat l-ewwel Qorti: **"1. Illi ċertament dak li ra Cuomo ma jwassal imkien biex jattribwixxi ħtija lill-imputati għall-akkużi lilhom mogħtija; 2. Illi l-Qorti qalet li hi rat il-*footage* esebit, li għal Cuomo kien ċar, fatt dan li ma rriżultax għal din il-Qorti, li ma setgħetx tiddistingwi mix-xbihat li rat lill-ko-imputati, jew wieħed minnhom jew l-azzjonijiet minnhom magħmula li ra l-istess xhud."**

17. F'dawn iċ-ċirkostanzi l-appell ta' l-Avukat Ġenerali ma jimmeritax akkoljiment.

18. Għal dawn il-motivi tiddeċiedi billi tiċħad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata.